

ЖИТОМИРСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

КАФЕДРА «АГРОНОМІЯ ТА ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Заступник директора
з навчальної роботи**

 Костянтин БОРАК
« » _____ 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лісова зоологія

Галузь знань

20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність

205 «Лісове господарство»

Освітньо-професійна програма

Лісове господарство

Освітній ступінь

Бакалавр

Мова навчання : Українська

Житомир – 2025

Розробники: Олена Житова, доктор біологічних наук, професор, професор
кафедри «Агрономія та лісове господарство»

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри «Агрономія та лісове
господарство»

Протокол № 4 від "30" 11. 2025 р.

Завідувач кафедри Наталія ЦУМАН

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма
Загальна кількість кредитів – 4 годин -120 змістових модулів – 3	<i><u>Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина</u></i>	Обов'язкова
		Рік підготовки:
	Спеціальність Н4 Лісове господарство	2-й
		Семестр
	Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)	3-й
		Лекції
		26 год
		Практичні
		14 год.
		Самостійна робота
		80 год.
Вид контролю: поточне опитування, модульні контрольні роботи (тести).		
Форма підсумкового контролю:		
іспит		

Примітка: Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить для заочної форми навчання 2,0.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів уявлень про різноманіття лісової фауни, розуміння єдності, взаємодії та незамінності усіх елементів лісової фауни, їх значення у формуванні і існуванні лісових екосистем, забезпечення професійної підготовки фахівців лісового і мисливського господарства в галузі зоології тварин лісу як основи збереження та раціонального використання тваринного світу лісів.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни «Лісова зоологія» є

- засвоєння засад систематики тваринного світу;

- вивчення біології, екології та взаємозв'язку тваринних організмів із лісовим середовищем;
- оцінка впливу умов середовища на життєдіяльність тварин;
- пояснення вивчених явищ, і з'ясування їх біологічної та прикладної суті;
- визначення шляхів керування популяціями диких тварин у оптимальному для природи і людини напрямку.

3. Програмні компетентності

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких компетентностей :

а) загальних (ЗК):

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК6. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК11. Навички здійснення безпечної діяльності.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

б) фахових (ФК):

ФК8. Здатність вирішувати поставлені завдання з мисливства та забезпечувати ведення мисливського господарства в лісовому фонді.

ФК12. Екологічні мислення і свідомість, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особиста відповідальність за стан довкілля на місцевому регіональному, національному і глобальному рівнях.

Програмні результати навчання (РН):

РН2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти.

РН3. Проводити літературний пошук українською та іноземними мовою і аналізувати отриману інформацію.

РН6. Здійснювати підбір і використання необхідного обладнання, інструментів для організації виробничого процесу з урахуванням екологічних, технічних та технологічних можливостей.

РН9. Застосовувати лісівничі загальновідомі методи збору дослідного матеріалу та його статистичного опрацювання.

РН10. Аналізувати результати досліджень лісівничо-таксаційних показників дерев, деревостанів, їх продуктивності, стану насаджень та довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази.

РН11. Оцінювати значимість отриманих результатів досліджень дерев, деревостанів, насаджень, лісових масивів і стану довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази і робити аргументовані висновки.

РН14. Виконувати чітко та якісно професійні завдання, удосконалювати

технологію їх виконання та навчати інших.

PH 16. Організувати результативні та безпечні умови праці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати**: видовий склад лісової фауни України;

- особливості лісового середовища, як місця існування тварин;
- основні таксони зоологічної систематики, їх підпорядкування та застосування;
- загальну характеристику класів тварин, їх місце в системі тваринного світу;
- біологічні характеристики та екологічні особливості основних представників лісової фауни;
- морфологічні та анатомічні особливості будови тіла та систем органів тварин;
- особливості живлення, розмноження, міграцій та зимівлі представників лісової фауни;
- трофічні зв'язки птахів та їх значення в обмеженні чисельності лісових комах;
- закономірності поширення та специфіку існування лісових тварин у різних лісових біоценозах;
- вплив антропогенних факторів на поширення лісових тварин;
- рідкісні та зникаючі види лісової фауни, способи їх охорони та приваблення у лісові масиви;
- механізм дії червоних списків різного рангу та міжнародних природоохоронних конвенцій щодо збереження лісової фауни;
- методи досліджень та обліку чисельності лісових тварин;
- методику виготовлення годівниць, штучних гніздівель та сховищ для різних представників лісової фауни.

студент повинен **вміти**:

- визначати основні види лісової фауни;
- провести дослідження видового, статевого та вікового складу популяцій та облік чисельності лісових тварин;
- проводити оцінку впливу фауни на лісові біоценози та стану природної стійкості лісових екосистем за наявністю певного видового складу та розміщенням ссавців і птахів;
- виготовляти та використовувати основні типи годівниць, штучних гніздівель та сховищ;

- здійснювати планування та керівництво роботами по проведенню охоронних заходів, привабливості птахів, регулюванню чисельності певних видів лісової фауни;
- здійснювати заходи по пропаганді охорони лісової фауни.
- здійснювати оцінку наслідків порушень законів про охорону тваринного світу.

4. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Екологія з фаховим спрямуванням	Мисливствознавство
Генетика	Лісова ентомологія
Біологія	Екологічні основи ведення лісового господарства.
Радіобіологія	Стратегія сталого розвитку та екологічна політика в лісовому господарстві.
-	Регулювання та підвищення продуктивності лісів.

5. Теми лекцій та їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми та її короткий зміст	Кількість годин
		денна форма
Модуль 1. Зоологія безхребетних		
Змістовний модуль 1. Найпростіші		
1	Зоологія як наука про тварин. 1. Природна система органічного світу. Зоологічна класифікація. 2. Структурні рівні організації живих організмів. 3. Коротка історія становлення зоології. Провідні українські зоологи. 4. Зоологія – наука про тварин. 5. Загальна характеристика царства Тварини. 6. Спільні та відмінні ознаки тварин і рослин. 7. Значення тварин у природі та житті людини. Значення зоології у формуванні світогляду лісівника.	8
Разом за ЗМ 1		8
Разом за модулем I		8
Модуль II. Зоологія хребетних		
Змістовий модуль 4. Хордові тварини		

3	Клас Плазуни, або Рептилії (Reptilia). 1. Загальна характеристика ряду лускаті. 2. Підряди ящірки, змії.	6
Разом за ЗМ 4		6
Змістовий модуль 5. Птахи. Звірі		
3	Клас Птахи (Aves). 1. Загальна характеристика класу Птахи (Aves). 2. Класифікація птахів. 3. Значення птахів у природі та житті людини.	6
4	Клас Ссавці, або Звірі (Mammalia). 1. Загальна характеристика Клас Ссавці, або Звірі (Mammalia). 2. Класифікація класу Ссавці. 3. Значення ссавців у природі та житті людини.	6
Разом за ЗМ 5		12
Разом за модулем II		18
Усього годин		26

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість
		денна форма
Модуль 1. Зоологія безхребетних		
Змістовний модуль 1. Найпростіші		
1.	Будова одноклітинних організмів (амеба, інфузорія-туфелька та ін.).	2
Разом за ЗМ 1		2
Змістовний модуль 2. Багатоклітинні		
2	Будова губок та кишковопорожнинних.	2
3	Будова плоских червів.	2
4	Будова круглих червів.	-
5	Будова кільчастих червів.	-
Разом за ЗМ 2		4
Змістовний модуль 3. Молюски. Членистоногі		
6	Будова молюсків.	2
7	Будова ракоподібних.	2
8	Будова комах.	-
9	Будова павукоподібних.	-
Разом за ЗМ 3		4
Разом за Модулем I		10
Модуль II. Зоологія хребетних		
Змістовний модуль 4. Хордові тварини		
10	Зовнішня і внутрішня будова ланцетника і круглоротих. Внутрішні органи і їх функціонування. Зовнішня і внутрішня будова риб.	2

11	Зовнішня і внутрішня будова земноводних.	-
12	Зовнішня і внутрішня будова плазунів.	-
Разом за ЗМ 4		2
Змістовий модуль 5. Птахи. Звірі		
13	Зовнішня будова і покриви птахів. Внутрішня будова птахів.	2
14	Зовнішня і внутрішня будова ссавців	-
Разом за ЗМ 5		2
Разом за Модулем II		4
Усього годин		14

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
Модуль 1. Зоологія безхребетних		
Змістовний модуль 1. Найпростіші		
1	Предмет і завдання зоології.	6
2	Клітинний рівень організації живої матерії	6
3	Одноклітинні. Джугитиконоскоці, Саркодоці.	6
4	Апікомплексні та Інфузорії.	6
Разом за ЗМ I		24
Змістовний модуль 2. Багатоклітинні		
5	Багатоклітинні. Губки, Жалкі.	4
6	Первиннороті. Плоскі черви.	4
7	Нематоци та кільчасті черви.	4
Разом за ЗМ 2		12
Змістовний модуль 3. Молюски. Членистоногі		
8	Молюски.	4
9	Членистоногі. Хеліцероци. Зябродишні.	4
10	Членистоногі. Трахеинодишні.	4
Разом за ЗМ 3		12
Разом за ЗМ I		48
Модуль II. Зоологія хребетних		
Змістовий модуль 4. Хордоци тварини		
11	Хордоци. Головохордоци.	4
12	Хребетні. Безщелепні тварини. Круглороті. Щелепнороті тварини. Хрящові Риби.	4
13	Кісткові риби.	4
14	Земноводні.	4
15	Плазуни.	4
Разом за ЗМ 4		20
Змістовий модуль 5. Птахи. Звірі		

16	Загальна характеристика класу Птахи.	4
17	Еколого-систематичний огляд лісових птахів.	4
18	Загальна характеристика класу Ссавців.	4
Разом за ЗМ 5		12
Разом за ЗМ II		32
Усього годин		80

8. Критерії оцінювання

Форми контролю знань студентів: поточний (тематичний) контроль на практичних заняттях, підсумковий. Методами контролю є усна, письмова перевірка, тестова перевірка.

Оцінка знань здійснюється за ECTS та національною школою.

Оцінка «відмінно» виставляється студенту, який глибоко засвоїв програмний матеріал, вичерпно, послідовно, грамотно та логічно його викладає, а у відповіді тісно поєднує теорію з практикою. При цьому студент не ускладнюється з відповіддю, при зміні завдання вільно впорюється з додатковими питаннями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє розповсюдженими навичками та прикладами виконання практичних робіт.

Оцінка «добре» виставляється студенту, який твердо знає програмний матеріал, грамотно та по суті його подає, не допускає суттєвих помилок у відповідях на питання. Правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань та розрахунків, володіє необхідними навичками та прийомами їх виконання.

Оцінка «задовільно» виставляється студенту, котрий має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у поданні програмного матеріалу.

Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не знає значної частки програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, не має навиків практичних розрахунків показників та не орієнтується в них.

Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид заняття	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1	
		Кількість одиниць	Максималь на кількість балів
Практичні заняття	2	1	5
Самостійна робота	2	10	20

Модульна контрольна робота	0,25	1	5
	Разом:	-	30

Вид заняття	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Практичні заняття	2	1	2
Самостійна робота	2	9	18
Модульна контрольна робота	0,25	1	5
Індивідуальне завдання	5	1	5
	Разом:	-	30

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний та періодичний контроль																			Підумковий контроль (екзамен)	Сума балів	
Змістовний модуль 1			Змістовний модуль 2			Змістовний модуль 3			Змістовний модуль 4					Змістовний модуль 5				Індивідуальне самостійне завдання			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18		T19	5	40
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			
Контрольна робота за змістовним модулем 1-3										Контрольна робота за змістовним модулем 4-5											

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C	Добре	
60-74	D	Задовільно	
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Незараховане з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	Незараховане з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Рекомендована література

Основна:

1. Говорун О.В., Фірман Л.О. Загальна зоологія. Безхребетні тварини. Курс лекцій. Суми: Вид-во СДПУ ім. А.С.Макаренка, 2016. 146 с.
2. Делеган І.В. Лісова зоологія. Львів : Поллі, 2003. 472 с.
3. Делеган І.В., Делеган І.І. Біологія лісових птахів і звірів. Львів : Поллі, 2005. 600 с.
4. Ковальчук Г.В. Зоологія з основами екології. Суми: Університетська книга, 2007. 615 с.
5. Марисова І.В., Кузьменко Л.П., Власенко Р. П. Зоологія хордових: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 208 с.
6. Неведомська Є.О., Маруненко І.М., Омері І.Д. Зоологія. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 290 с.
7. Царик Й.В., Яворський І.П., Шидловський І.В. Хребетні тварини західних областей України. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 52 с
8. Шевченко С.І. Лісова зоологія (курс лекцій). Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2010. 111 с.

Додаткова:

1. Годлевська О., Парникоза І., Різун В., Фесенко Г., Куцоконь Ю., Загороднюк М., Шевченко Д., Іноземцева Д. Фауна України: охоронні категорії. Київ, 2010. 80 с.
2. Гузій А.І., Іванюк І.Д., Кусік В.М., Хоєцький П.Б. Мисливствознавство. Харків : Мачулін , 2017. 276 с.

3. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії. Ужгород: Ліра, 2004. 48 с.
4. Матеріали до 4-го видання Червоної книги України. Тваринний світ / Серія: «Conservation Biology in Ukraine». Вип. 6, Т. 1. Київ, Інститут зоології імені І.І. Шмальгаузена НАН України, 2018. 438 с.
5. Писанець Є. Земноводні України (посібник для визначення амфібій України та суміжних країн). К.: Вид-во Раєвського, 2007. 192 с.
6. Рідкісні і зникаючі види Житомирщини : навч. посібник / Стадниченко А. П. та ін. Житомир: Видавництво «Волинь», 2003. 176 с.
7. Фесенко Г.В., Бокотей А.А. Птахи України: польовий визначник. К., 2002. 416 с.
8. Щербак Г.Й., Царичкова Д.Б., Вервес Ю.Г. Зоологія безхребетних. К.: Либідь, 2004. 120 с.

10. Електронні інформаційні ресурси

1. Закон України про мисливське господарство та полювання. [Електронний ресурс]- Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14#Text>
2. Список ссавців України : <http://www.terioshkola.org.ua/ua/fauna/taxalist.htm>
3. Конвенція про охорону дикої флори та фаун і природних середовищ існування в Європі: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_032#Text
4. Конвенція про охорону мігруючих видів диких тварин: <http://education-ukraine.rec.org/content.php?id=04-05-04&lang=ukrainian>
5. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_129#Text
6. Конвенція про охорону біологічного різноманіття: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030#Text
7. Опорний конспект лекцій із зоології. URL.: https://www.zoology.dp.ua/wp-content/downloads/zoo/conspect_zoology.pdf.
8. Поліський природний заповідник. URL.: <http://polesye-reserve.in.ua/head/animals/animals-aves.html>
9. Птахи України. URL.: <https://bird-ukraine.pp.ua/index.php/svit-ptakhiv-ukrainy/ptakhy-lisiv>
10. Рамсарська конвенція (про водно-болотні угіддя): <http://pernatidruzi.org.ua/conv.php?conv=3>
11. Риби Поліського заповідника та прилеглих територій. URL.: <http://polesye-reserve.in.ua/head/animals/animals-fisch.html>